

Bacheloroppgave 2014

Marte Teigen

Dronning Mauds Minne Høyskole

3IKT- IKT I LEIK OG LÆRING

"Digitale verktøy i prosjektarbeid".

"Digital tools in project work"

Problemstilling:

«Hvordan kan kreativ bruk av digitale verktøy fremme barns medvirkning i prosjektarbeid i en barnehage?».

Emnenavn: Pedagogikk og IKT i leik og læring

Emnekode: BAC-HO03

Kandidat nummer: 41

Innholdsfortegnelse:

1. Innledning: s. 1-2.

2. Metode: s. 3.

2.1. Hva er metode: s. 3.

2.2. Kvalitativ metode og kvantitativ metode: s. 3.

2.3 Kvalitativ metode: s. 4

2.4. Valg av informant: s. 4-5.

2.5. Intervjuet: s. 5-6.

2.6. Prosjektet: s. 6-7

2.7. Etikk og personvern: s. 7-8.

2.8. Transkribering: s. 8.

2.9. Metodekritikk/Validitet: s. 8-9.

3. Teori: s. 9.

3.1. Kreativitet: s. 9.

3.2. Ulike Digitale verktøy: s. 9-10.

3.3. Barns medvirkning: s. 10-11.

3.4. Prosjektarbeid: s. 11.

3.5. Pedagogisk dokumentasjon: s. 11-12.

4. Funn: s. 13.

4.1. Intervju: s. 13-18.

4.2. Prosjekt: s. 18-19.

5. Drøfting: s. 19-26.

6. Oppsummering/Avslutning: s. 27

7. Litteraturliste: s. 28.

8. Vedlegg

• 1 Innledning

I denne bachelor oppgaven vil jeg skrive om noe jeg brenner for, nettopp prosjektarbeid i barnehagen. Jeg vil også skrive om kreativ bruk av digitale verktøy og om barns medvirkning. I oppgaven vil jeg også skrive litt om pedagogisk dokumentasjon i og med at det henger mye sammen med problemstillingen min. Det er gjennom god bruk av pedagogisk dokumentasjon at man kan blant annet jobbe kreativt med digitale verktøy og se hvordan man kan fremme barns medvirkning i prosjektarbeid.

Bakgrunn for valg av tema/problemstilling:

Barns medvirkning og prosjektarbeid i barnehagen har jeg alltid syntes har vært spennende. Har også gjennom mitt fordypningsår i IKT i lek og læring fått øynene opp for digitale verktøy og hvordan man kreativt kan jobbe med det. Gjennom mine tre barnehagepraksiser har jeg fått opplevd tre veldig ulike barnehager, noe jeg er glad for. Dette på grunn av at jeg som fremtidig førskolelærer vet hvor ulikt barnehagene jobber med blant annet digitale verktøy, barns medvirkning og prosjektarbeid. Og derfor vet hvordan jeg vil jobbe med nettopp dette. Det var ikke før i min andre års praksis at jeg virkelig fikk lære mye og bli inspirert av hvordan barns medvirkning kan praktiseres på en god måte i praksis, og hvordan man kreativt kan jobbe med prosjektarbeid i barnehagen. Dette påvirket min tankemåte og ble derfor med meg i et prosjekt jeg gjennomførte i tredje års praksis i en annen barnehage.

Barnehagen jeg kom til i tredje års praksis var en barnehage som ikke hadde mye fokus på IKT og bruk av digitale verktøy. Prosjektet jeg måtte gjennomføre handlet om IKT i barnehagen med tanke på min fordypningsenhet. Jeg valgte da å ha et prosjekt der barna på småbarn skulle få bli kjent med IKT-faget og ulike digitale verktøy. Dette prosjektet gjennomførte jeg ut i fra min inspirasjon fra prosjektarbeid i andre års praksis. Jeg ville ha med barns medvirkning i prosjektet og temaet ble «Troll».

Det er ingen hemmelighet at jeg synes prosjektarbeid i barnehagen er spennende og givende, og vil derfor i denne bachelor oppgaven skrive om det. I prosjektarbeid synes jeg det er viktig at barna er sentrale og får medvirke i hva som skjer og blir gjort. Aktive voksne som legger til rette for et godt fysisk miljø vil naturlig skape undring og interesse hos barna. På denne måten kan vi som voksne se hva barna er opptatt av og trekkes til. Det er en veldig god måte å jobbe for at barns medvirkning skal få komme til.

Hvordan kan kreativ bruk av digitale verktøy kan fremme barns medvirkning i prosjektarbeid i *en* barnehage skal jeg besvare fyldigere senere i oppgaven. Besvarelsen vil da basere seg på hvordan *en* barnehage jobber med dette. Jeg har valgt denne barnehagen for en grunn, det er for at de er gode på det de gjør. Alle barnehager jobber ulikt og fokuserer på ulike områder. Derfor vil denne barnehagen representere en måte å jobbe på. Hadde jeg skulle sett på ulikhetene burde jeg kanskje valgt en kvantitativ forskningsmetode, men har i denne oppgaven valgt en kvalitativ, for å få mest mulig særpreg og svar på oppgaven. Jeg har valgt å kalle min andre års praksisbarnehage for Løvhaugen barnehage, slik at det blir enklere å forstå hvilken jeg snakker om.

• 2 Metode

2.1. Hva er metode?

Metoden er redskapet vårt i møte med noe vi vil undersøke. Metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. I tillegg er metoden et hjelpemiddel til å samle inn data og informasjon til undersøkelsen vår. Metoden forteller oss først og fremst noe om hvordan vi kan gå til verks for å fremskaffe eller etterprøve kunnskap. Ifølge Dalland er det å være vitenskapelig å være metodisk. Det å være metodisk i vitenskapelig forstand er å bruke og overholde intellektuelle standarder i vår argumentasjon. Det å være metodisk stiller ikke bare krav til oss om ærlighet og sannhet, men også til å tenke og systematisere våre tanker. Vi trenger ulike metoder både til å få frem ny kunnskap og til å etterprøve i hvilken grad påstander er sanne, gyldige eller holdbare. Det er når vi begrunner vårt valg av metode at vi må vise i hvilken grad vi mener at denne kan bidra til kunnskap som kan skape god praksis, eller avklare hva som er god praksis (Dalland, 2012, s. 112).

2.2. Kvantitativ metode og kvalitativ metode:

I metodevalg har vi to ulike metoder; kvalitativ og kvantitativ metode.

De kvantitative metodene har den fordel at den gir data i form av målbare enheter. Tallene gir oss muligheter til å foreta regneoperasjoner, enten vi ønsker å finne gjennomsnittlige tall som inntekter, eller presenter av for eksempel hvor mange mannlige ansatte er det i barnehagen i forhold til kvinner.

De kvalitative metodene tar sikte på å fange opp mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle. Kvalitativ forskning baserer seg på et vidt spekter av innsamlingsmetoder: intervju, observasjon, gjennomføring av prosjekter, analyser av dokumenter, bilder, videoopptak og samtaler. De fleste kvalitative metoder preges av direkte kontakt mellom forskeren og dem som studeres, det gir også større innsikt i og forståelse for andre menneskers liv.

Både kvalitativ og kvantitativ orienterte metoder bidrar på hver sin måte til en bedre forståelse av det samfunnet vi lever i, og av hvordan enkeltmennesker, grupper og institusjoner handler og samhandler. Forskere som benytter seg av kvantitative data, blir karikert som «tellere», mens de som benytter seg av kvalitative data, kalles «tolkere» (Dalland, 2012, s. 112).

2.3. Valg av kvalitativ metode for denne bacheloroppgaven:

Jeg valgte kvalitativ metode etter å ha valgt tema for oppgaven min. Det er ingen tvil om at kvalitativ metode er den beste metoden for å besvare oppgaven min. Først og fremst for at jeg har valgt å presentere en enkelt barnehage, som da ikke vil gi noen form for statistikk eller prosentregning, og for at jeg har valgt å knytte prosjektet mitt inn i oppgaven. Både intervju og gjennomføring av eget prosjekt er to metoder som går innenfor kvalitativ metode, og som jeg tror vil være med å gi en god besvarelse for oppgaven min. Kvalitativ metode går mer i følsomheten, dybden, nærheten og forståelsen, noe jeg trenger for å gi et godt svar på problemstillingen min. Valget av metode innebærer at jeg bruker meg selv, spesielt med tanke på prosjektet jeg har gjennomført, som jeg velger å ta med i oppgaven.

«Både observasjon og intervju innebærer å bruke seg selv. All informasjon passerer gjennom den personen som utfører undersøkelsen. Det er gjennom ditt temperament at det du har sett eller hørt, blir valgt som data, Det skjer alltid et utvalg, og valgene påvirkes av vår personlighet. Det du bærer med deg av forhistorie, kunnskap og holdninger, virker også inn på hvordan du i neste omgang tolker og bearbeider dine data. Det er altså ikke uvesentlig hvem du som skriver oppgaven er» (Dalland, 2012, s. 121).

I min kvalitative metode har jeg valgt intervju som forskningsmetode og gjennomføring av prosjekt som metode for å besvare oppgaven min fyldigere basert på egne erfaringer. Det vil derfor da i redegjørelsen av prosjektet avhenge mer av utøveren som da er meg og i intervjuet avhenge mer av intervjupersonen. Som Dalland sier vil mine utvalg og valg påvirkes av min personlighet, forhistorie, kunnskap og holdninger.

2.4. Valg av informant:

I og med at jeg bruker min andre års praksisbarnehage som eksempel i bacheloroppgaven, ville jeg intervju pedagogisk leder som har tidligere har vært min veileder under praksisen. Pedagogisk leder var bortreist da jeg ønsket å ha intervjuet, men jeg fikk tilbud om et intervju ved senere tidspunkt. Dette la stort press på tiden jeg hadde igjen til fremføring av bacheloren så langt, så jeg valgte å heller intervju styrer av barnehagen. Dette var noe pedagogisk leder var veldig trygg med og mente var en god stedfortreder. Jeg har fra tidligere erfaringer sett og erfart at styrer har veldig god kontroll på hva som skjer i barnehagen. I tillegg er hun veldig mye tilstede nede «på gulvet» sammen med barna og deltar mye i det daglige barnehage livet.

Hadde jeg vært i tvil om at styrer ikke kunne gitt meg like gode svar som pedagogisk leder ville jeg ikke gått med på å intervju henne.

Valg av informant ble derfor styrer, som jeg har valgt å kalle for Anne. Anne er en veldig god styrer som har førskolelærerutdanning og har jobbet som pedagogisk leder tidligere. Hun har nå vært styrer i 10 år og styrer en veldig god og pedagogisk barnehage.

2.5. Intervjuet:

Før intervjuet hadde jeg ikke problemstilling klar, men viste hvor jeg ville. Derfor laget jeg flere utdypende spørsmål som jeg håpte ville gi meg svar og rette meg mot en god problemstilling. Jeg skrev ned ca 8 spørsmål til intervjuguiden og noterte meg ned noen underspørsmål som kunne være til hjelp for å få fram de riktige svarene. Jeg prøvde å legge opp spørsmålene i en god rekkefølge som ville føles naturlig. Jeg ville også starte med et åpent spørsmål som fikk samtalen i gang. Intervjuguiden ble godkjent og jeg avtalte møtetid og sted. I og med at jeg har intervjuet Anne tidligere og har litt kjentskap til henne, bekymret jeg meg ikke mye i forveien av intervjuet. Anne har fra tidligere erfaringer lett for å snakke, og er en utadvendt person. Noe som gjør intervjuet mindre formelt og mer en samtale, som jeg mer enn gjerne ønsker. Jo mer naturlig det er, jo bedre tror jeg samtalen blir.

På forhånd av intervjuet sendte jeg Anne spørsmålene, slik at hun kunne forbedre seg best mulig og slik at jeg fikk reflekterte svar som gav meg best mulig utgangspunkt for videre skrivning. Jeg sendte i tillegg informasjon om bacheloren min og hva jeg tenkte å skrive om, rett og slett en bakgrunns forklaring for intervjuet og hva det skulle handle om. Hun mottok også en samtykkeerklæring på at alt det hun fortalte meg under intervjuet var konfidensielt og at jeg har taushetsplikt. I samtykkeerklæringen skrev jeg også ned at jeg ønsket å bruke en lydopptaker under intervjuet som jeg skulle bruke til transkribering i etterarbeid, og at det ble slettet så raskt jeg får transkribert intervjuet.

Selve intervjuet tok ca 35 minutter og befant seg på Annes kontor. Settingen rundt intervjuet var behagelig og god. Vi fikk sitte uforstyrret under hele intervjuet, slik at vi ikke fikk noen avbrytelser. Jeg stilte spørsmål som startet med «kan du fortelle litt om, hvordan blir, hvem er, hva tenker du om, hvilke, hvordan jobber, har du noe» osv. Dette gjorde at spørsmålene ble åpne og umulig å svare med ja/nei svar. Anne svarte langt, fyldig og konkret på svarene, noe som gjorde at jeg fikk mange gode svar. Jeg gikk over til neste spørsmål når det virket naturlig. «For at beskrivelsene skal bli dekkende, er det ofte nødvendig å stille utfyllende spørsmål. Det betyr at du må følge godt med på det som blir sagt, slik at intervjupersonen

utfordres til å gi en best mulig dekkende beskrivelse» (Dalland, 2012, s. 156). Min væremåte under intervjuet vil jeg tro var behagelig. Jeg hadde øyekontakt med Anne heletiden og hadde min interesse rettet mot henne. Jeg gav Anne korte responser under intervjuet slik at hun følte at jeg fulgte med og fikk med meg hva hun sa. Jeg tok med meg kunnskap jeg lærte i norsktimene om turveksling i intervjuet, en turveksling skjer når man med kroppsspråk og toneleie forteller motparten at man er ferdigsnakket og gjerne ønsker svar/tilbakemelding. Dette var noe jeg følte fungerte i praksis, og vi fikk en god dialog. Jeg merket det var vanskelig å stille seg nøytral til svarene jeg fikk av Anne, hun har så mye bra og si som jeg er veldig enig i, hun er virkelig en fagperson å se opp til. Kvalitative metoder som intervju er basert på et subjekt-subjekt forhold mellom forsker og informant. Både forsker og informant påvirker begge forskningsprosessen (Dalland, 2012). Dette merket jeg godt gjennom hele intervjuet, jo mer respons jeg gav tilbake, jo mere snakket henne om spørsmålene jeg stilte henne, og kom med flere eksempler.

2.6. Prosjektet:

Da jeg var i praksis på Løvhaugen ble jeg som nevnt tidligere meget inspirert over måten de jobbet med prosjekt sammen med barna, hvor bevisste de var hele tiden med hvorfor de gjorde det de gjorde. Og ikke minst hvor kreative de var med å ta det de hadde gjennomført over til noe nytt. Da jeg i tredje studieår skulle gjennomføre et prosjekt knyttet til min fordypningsenhet (IKT i lek og læring) ville jeg ta med meg inspirasjonen fra andre års praksis inn i prosjektet. Barnehagen jeg skulle gjennomføre prosjektet i var ikke så veldig gode på prosjektarbeid, og brukte heller ikke særlig mye digitale verktøy. De fortalte tidlig i praksis at de ikke var mye kjent med IKT faget og hadde heller ikke mye kompetanse innenfor området. Dette måtte jeg gjøre noe med, uansett om prosjektet ikke ble stort og jeg kun hadde de tre største barna på småbarn som ikke hadde sove tid som prosjektdeltakere. Jeg bestemte meg for at målet for barna i prosjektet var å bli bedre kjent med digitale verktøy og IKT faget. I tillegg ville jeg at barns medvirkning skulle få ha en del i prosjektet, ved at jeg la til rette for aktiviteter, slik at de får medvirke i hva som skal gjøres og bruken av de digitale verktøy. Temaet for prosjektet ble «Troll». Dette på grunn av at barna var veldig opptatt av fortellingen om de tre bukkene bruse, og trollet under broen. Jeg ville ta utgangspunkt i noe som barna hadde kjennskap til og interesse for. Og «troll» som tema var noe jeg kunne jobbe med ut ifra de digitale verktøy jeg hadde planlagt å bruke.

Ut i fra målet satte jeg opp didaktisk plan på 4 aktiviteter som skulle få barna til å få bedre kjennskap til noen ulike digitale verktøy.

Aktivitet 1 gikk ut på å bli bedre kjent med Ipad. Der vi brukte en app som heter «troll me». Den går ut på at man tar et bilde av en person, trykker på neste knappen og bildet blir manipulert/gjort om til personen i troll-versjon, altså større, øyne og nese. Barna fikk selv være med å trykke på touchskjermen og ta bilder av hverandre.

Aktivitet 2 gikk ut på å bli bedre kjent med dataprogrammet/nettsiden Youtube. På youtube så vi på fortellingen om de tre bukkene bruse, laget av en annen barnehage. Etter den fikk barna selv velge hva de ville se på. Ole brum og kaptein sabeltann var ønsket.

Aktivitet 3 gikk ut på å lage troll med formingsmaterialer. Med dorull, isopor kule, garn, tusj og lim ble det fine troll som jeg dokumenterte med kamera.

Aktivitet 4 ble en skattejakt sammen med barna. Dette var også min siste dag i barnehagen, så jeg hadde på forhånd spilt inn et lydklipp på lydopptakeren som skulle være en telefon fra «trollet». Jeg (trollet) forklarte på lydopptaket at jeg hadde gjemt en pakke til barna ute i gangen i en rød eske. Jeg spilte av lydklippet for barna og vi lette etter pakken fra trollet.

Alle disse aktivitetene ble de planlagte aktivitetene for prosjektet, jeg hadde også noen få aktiviteter spontant som jeg gjennomførte ut ifra barnas interesse.

2.7. Etikk og personvern:

«Kunnskap om mennesker, deres livssituasjon og måten de forholder seg til samfunnet på, er det bare menneskene selv som kan gi oss. For å få denne kunnskapen, er vi avhengige av tillit. Det betyr at menneskene det gjelder, opplever at de blir skikkelig ivaretatt når de bidrar til vår forskning eller vårt studentarbeid» (Dalland, 2012, s. 95).

Personvern og anonymitet er noe jeg er godt kjent med fra før i tidligere oppgaver fra skolen. I praksisrapportene jeg tidligere har skrevet eller undersøkelser jeg har gjort har alltid blitt anonymisert. Jeg ser på personvern og anonymitet som meget viktig, jeg har taushetsplikt og alt jeg skriver ned om personer er enten brukt med fiktive navn eller i koder som «JF5,2».

«For mange er det å få være anonym en forutsetning for å delta i en undersøkelse. Uten løfte om diskresjon ville mange informanter si nei til å delta. Da er det helt grunnleggende at anonymiteten blir ivaretatt» (Dalland, 2012, s. 102). Dette gjorde jeg klart for min informant

som jeg intervjuet, jeg gav henne en samtykkeerklæring på at hun og alt hun sier blir anonymisert. Hun trengte heller ikke å skrive under på skjemaet, hun stolte på at jeg ivaretok det.

«Forskning er avhengig av at informanter har tillit til at forskere har taushetsplikt om opplysningene de får gjennom sine undersøkelser» (Dalland, 2012, s. 104). Alt Anne fortalte meg under intervjuet, får jeg bruke i bacheloroppgaven min, men det skal ikke gå an å spore det jeg skriver tilbake til henne. Da jeg var i praksis der, hadde jeg taushetsplikt om alt som ble sagt om barn og for eksempel deres familiesituasjon. Taushetsplikt finner man i alle yrker og det er et krav for å jobbe ulike steder.

Etikk for meg har alltid vært «læren mellom rett og galt». I denne bacheloroppgaven er alle personer som er involvert under anonymitet og jeg har taushetsplikt.

2.8. Transkribering:

«Å skrive ut et intervju handler om å bevare mest mulig av det som opprinnelig skjedde. Notatene fra intervjuet er derfor viktige hjelpemidler når teksten skal tolkes» (Dalland, 2012, s. 179). Fordelen til meg er at jeg fikk lov til å bruke lydopptaker under intervjuet. På denne måten slapp jeg å konstant stress-skrive mens Anne snakket. Jeg fikk til å vise med både kroppsspråk og verbalt språk at jeg var tilstede og lyttet til hva hun hadde å si. Noe som jeg tror gav god kvalitet på intervjuet. Etter intervjuet satte jeg ned meg lydopptakeren og besvarte spørsmålene hun svare på. Jeg skrev ned det viktigste hun sa i fyldig tekst slik at det ble et leselig svar. Jeg følte at dette ble en bedre måte og få skrevet ned svarene på, i stedet for å transkribere ord for ord. I og med at jeg har hatt praksis i barnehagen tidligere, vet jeg mye om hvordan de jobber, og kan derfor eventuelt fylle ut hvor det mangler.

2.9. Metodekritikk - validitet:

Jeg mener fortsatt at kvalitativ metode er den beste metoden for min problemstilling. Jeg stiller meg likevel kritisk til om min måte å transkribere på er den beste? I og med at jeg ikke skrev ned ordrett hva informantene sa under intervjuet, kan det være få detaljer jeg mister underveis. Min måte å samle data fra intervjuet på, var å ta ut det viktigste informantene svarte på av spørsmål. Er jeg sikker på at informantene forstod spørsmålene? Ja, det er jeg. Hun fikk spørsmålene på forhånd og var godt forberedt. Fikk jeg gode svar som var relevante for problemstillingen min? Ja, jeg fikk mer enn jeg håpet på. Med det mener jeg at jeg stilte flere spørsmål enn det jeg i utgangspunktet trengte, dette pga at jeg før intervjuet enda ikke hadde

landet på en problemstilling. Jeg mener at valg av informant er meget relevant for min oppgave, dette var en person som har mye kunnskap og kjenner barnehagen sin veldig godt. Jeg må ha pålitelighet til all data jeg innhenter, dette gjelder også hva informant forteller meg av informasjon.

• 3 Teori

Det å sortere teorien slik under «overskrifter» synes jeg var vanskelig å utfordrende i og med at mye av teorien berører flere områder. I for eksempel prosjektarbeid går både digitale verktøy, pedagogisk dokumentasjon og barns medvirkning inn. Men du som leser får se dette som en helhet til slutt.

3.1. Kreativitet:

Hva er egentlig kreativitet? I følge Rollo May er kreativitet i bunn og grunn den prosessen som går ut på å gjøre, skape og gi noe eksistens (May, 1994, s. 42). «En kreativ person søker muligheter, viser originalitet og er modig, ifølge psykologen Rollo May (1994). Han sier i boka *The Courage to Create* (Mot til å skape 1994) at å skape krever mot. Dette betyr at en må bry seg, uttale seg, trosse konformitet, finne nye løsninger og våge å mislykkes. Det å skape er ikke noe som er forbehold kunstnere, men en evne som kan finnes hos alle mennesker» (Sæther & Aalberg, 2011, s. 103). Haabesland og Vavik beskriver kreativitet som at det innebærer å skape noe nytt (Haabesland & Vavik, 2010, s. 18). I tillegg til det vi finner i teoribøker om kreativitet så står det også skrevet i Rammeplan under fagområdet «Kunst, kultur og kreativitet». Under et punkt der står det at barnehagen skal bidra til at barna «Tar i bruk fantasi, kreativ tenkning og skaperglede» (Rammeplan, 2006, s 44). Det vil også si at det er et «krav». Vi SKAL bidra til dette gjennom kunst, kultur og kreativitet.

3.2. Ulike Digitale verktøy:

Digitale verktøy er noe som kommer mer og mer inn i barnehagehverdagen for tiden. Digitale verktøy har blitt en større del av barns liv i dagens samfunn. «Digitale medier er en sosial realitet i barns liv. Digitale bilder, gjennom bruk av foto- og filmapparater og telefoner, pedagogisk dokumentasjon i ulike former, fora og presentasjonsmedier er etterhvert blitt en del av det pedagogiske arbeidet i barnehagen» (Jæger og Torgersen, 2012, s. 93). I og med at det har blitt en større del av samfunnet blir det mer og mer naturlig at det blir en del av barnehagehverdagen. Det blir også mer brukt i prosjektarbeid som er verktøy. «Ved å støtte

barns nysgjerrighet, vitebegjær og lærelyst ved hjelp av digitale verktøy, og ta barnas digitale verden inn i barnehagen, kan barnehagen bidra til å legge et godt grunnlag for livslang læring» (Bølgan, 2009, s. 70). Selv om det blir mer og mer relevant å bruke har det også vært en del negativ kritikk rundt det, ved at det ikke skal tas tid bort fra leken ved å bruke det.

Nina Bølgan skriver at hun håper at det mer verkstedpregede begrepet digitale verktøy kan bidra til at leseren blir opptatt av hva verktøyene kan brukes til i det pedagogiske arbeidet. Det er altså ikke de digitale verktøyene i seg selv om er interessante (Bølgan, 2009, s. 13). Ved å se på digitale verktøy som en resurs og ikke en erstatning er det mange muligheter de ansatte har. «Vi må ha digitale verktøy for å kunne bruke dem. Å integrere digitale verktøy innebærer å gjøre verktøyene tilgjengelige, la dem støtte opp under og bli en naturlig del av den daglige virksomheten både for barna og personalet». (Bølgan, 2009, s. 14). Jobber man på denne måten blir de digitale verktøyene gode verktøy for, for eksempel prosjektarbeid.

Høiland og Winje skriver også om to måter man kan ta i bruk digitale verktøy for å styrke barns kreative arbeid. For det første kan man filme, fotografere eller gjøre lydopptak når barn skaper noe som ikke umiddelbart kan tas vare på, som for eksempel tegninger, spontane sanger osv. For det andre kan digitale verktøy brukes på samme måte i den kreative prosessen. I programmer der de kan veksle mellom fargestifter, pensler og mus når de lager bilder. De kan ta i bruk bildevisningsprogrammer eller utforske musikkprogrammer med melodier, rytmer og lyder. Alt dette kan dokumenteres og gjøres ved hjelp av IKT (Høiland & Winje, 2010, s. 18).

3.3. Barns medvirkning:

I FN's barnekonvensjon står det at barn har rett til medvirkning (§3). «En måte å oppfatte barns rett til medvirkning er å si at hvert barn har rett til å erfare at deres stemme blir tatt på alvor og har virkning i fellesskapet» (KD, Bae, 2006, s. 8). I tillegg til at barns medvirkning handler om å få sin stemme hørt handler det også om å la barna få støtte i å uttrykke seg, bli synlig og ha en virkning i sosial sammenheng. Det handler altså om å gi barn et rom- både i fysisk og psykisk forstand. Dette for å uttrykke seg og virke/handle sammen med andre barn og voksne (KD, Bae, 2006, s. 8). «Rammeplan gjør en viss konkretisering av medvirkningsbegrepet ved å vise til at barn må både få oppleve tilknytning og fellesskap, støttes til å leve seg inn i andres situasjon og ta hensyn til hverandre (Bae, Fennefoss og Jansen, 2013, s. 124). Det å leve seg inn i andres situasjon og vise hensyn og medfølelse er også en stor oppdagelse av medvirkning i praksis. Demokrati og delaktighet er også medvirkning.

Å skape en barnehage som bygger på demokrati og delaktighet, handler ikke om at alle kan få gjøre som de vil, men om å gi rom for å tenke fritt, og å respektere andres meninger. Om jeg som pedagog ikke tar ansvar for å gi barn muligheter for å uttrykke sine meninger, vil barna ikke kunne påvirke hverdagen sin. Medvirkning handler mye om å kunne få være med å påvirke hverdagen, her er ikke det snakk om bestemmelse, men påvirkning. (Åberg og Taguchi, 2012, s. 67).

3.4. Prosjektarbeid:

Hva er egentlig prosjektarbeid i praksis? Slik som Moser og Pettersvold ser det, er prosjektarbeid en videreføring av tema- og emnearbeidets ideer om å legge til rette for å behandle temaer og emner sammen med barn. Men sammenlignet med tema- og emnearbeid innbyr prosjektarbeid i større grad barn og personalet til en undersøkende og forskende tilnærming. Det aktivt deltagende barnet som viser vei, kan ivaretas bedre når prosjektarbeid blir valgt som arbeidsform (Moser & Pettersvold, 2008, s. 177-178). Barnehagen er og forstås som en læringsarena, og det interessante er å se nærmere på hva slags lærings syn som kan leses i rammeplanen som begrunner valg av prosjektarbeid som en læringsform (Moser & Pettersvold, 2008, s. 177-178).

Når man jobber med prosjektarbeid er det skapende prosessen viktigere enn selve sluttproduktet. Det er hva man lærer i løpet av veien som er viktig. Nina Bølgan sier noe om dette «Lyttende og oppmerksomme voksne støtter barn i prosesser. Førskolelærerens oppgave blir å oppmuntre og gi næring til barns nysgjerrighet og deres trang til å undersøke og forstå. Den skapende prosessen er viktigere enn det endelige produktet» (Bølgan, 2009, s. 74). Under prosessen er det barna som skal være i fokus. «Medvirkning og demokrati kan gjennom prosjektarbeid leves ut og skapes sammen i en stadig pågående prosess» (Moser & Pettersvold, 2008, s. 181) (Åberg & Taguchi, 2006). Medvirkning kan og bør være en stor del av prosjektarbeid, ettersom det skal være for barna.

3.5. Pedagogisk dokumentasjon:

Pedagogisk dokumentasjon er «En arbeidsmåte, en måte å tenke på, en måte som utvikler en lyttende medforsker og en reflekterende holdning mot barn og deres arbeid, men også mot eget arbeid og læreprosesser» (Kvistad & Søbstad, 2013, s. 200) (Kristoffersen 2004). I tillegg

er det også den refleksjonen som blir gjort som danner grunnlaget for utviklingen av arbeidet, og en reflekterende holdning til praksis forutsetter et verktøy. Pedagogisk dokumentasjon er et slikt verktøy (Åberg & Taguchi, 2012). Pedagogisk dokumentasjon kan brukes til mye, det er ikke et målingsverktøy for å beregne hvor flink man er til noe, men heller et verktøy som kan brukes til å vinne ny kunnskap. Kolle, Larsen og Ulla sier noe bra om det. «I arbeidet med pedagogisk dokumentasjon utfordres ikke personalet til å måle hvor bra eller dårlige de er til medvirkning, men heller til å beskrive hvordan dette kan komme til uttrykk i barnehagens hverdag. Det dreier seg ikke om hvor gode eller dårlige personalet er, men om hva de tenker og gjør, hvorfor de tenker på denne måten, og hvilke forestillinger det bygger på» (Kolle, Larsen & Ulla, 2012, s. 20). Klasen og Grangaard tilføyer også noe til dette. «Kvaliteten i det pedagogiske arbeidet blir synliggjort og dette kan generere ny kunnskap både om barn, aktiviteter, læringsprosesser og planleggingsprosesser» (Kvistad & Søbstad, 2013, s. 200) (Klausen og Grangaard, 2000). Ny kunnskap er viktig for å kunne drive et prosjekt videre og skape nye ideer. I arbeidet med pedagogisk dokumentasjon er ikke praksis og teori to motsetninger. Men de er flettet sammen og utfyller og forutsetter hverandre. Praktiske handlinger skapes ikke ut fra et tomrom, men bygges opp gjennom tenkning, kunnskap og konstruerte forestillinger (Kolle, Larsen & Ulla, 2012, s. 20).

• 4 Funn/resultater

4.1. Funn av intervju:

Etter intervjuet satt jeg igjen med mye kunnskap om hvordan de jobber i barnehagen. Ett av funnene i barnehagen som førte meg til den endelige problemstillingen var at de hele tiden jobbet kreativt. De la veldig vekt på aktiv deltakelse fra den voksne siden og kvalitet i relasjon og fellesskap. Anne forklarte at i prosjektarbeid har det fysiske miljøet mye å si for hva man skal dokumentere og hva man dokumenterer. Hun så på det fysiske miljøet som den ”trede pedagogen”. Hvis man har et fysisk miljø som er godt tilrettelagt så skaper du mer undring. Det blir et selvgående miljø som gjør det lettere å fange opp interesser hos barna, både ute og inne. Fysisk miljø og aktive voksne henger sammen for god utvikling. Anne forklarer videre at ansatte gruppen jobber heletiden målbevisst i prosjektarbeid, det er jo de voksne det kommer an på til slutt. Hun forteller at de bruker tid og ressurser på å ta ut noen voksne fra ”gruppen” til enten refleksjon eller kursing, dette for at det gir så mye tilbake til barna. Det blir da at de tar bort noen voksnes tid fra barna for en liten stund, men det tilfører alltid noe tilbake. De ansatte er hele tiden bevisste på hva de gjør og holder på med, det er derfor vi kan gjøre det. Videre sier hun at Rammeplan sier hva som skal gjøres, men ikke hvordan, det er noe Anne synes er godt, slik at de kan få forme sin egen barnehage uten å kopiere andre. Vi henter inspirasjon og gjør det til vårt eget, når man jobber på denne måten blir ingen dag lik.

Dokumentasjon i forhold til prosjektarbeid:

-Hvordan dokumenterer dere?

”Vi bruker mye bilder, praksisfortellinger og video dokumentasjoner. Dette bruker vi når barna er på tur og i lek, er det noe vi lurer på i forhold til sosialt samspill, så er det veldig greit å bruke video”. Anne forteller at man får med seg så mye mer på video enn hva man gjør på et bilde. Man kan på video gå tilbake på samme situasjon og se den flere ganger. Bilder er også flott å bruke, en annen ansatt kan se noe helt annet på ett bilde enn hva du selv ser. Da de startet opp barnehagen for 10 år siden, var det kun et kamera på hele barnehagen, noe som var en stor mangel. Mens nå i dag har alle de ansatte et fotokamera hver som de har tilgang til, kameraene er solide og tåler mye. Enkelte av de ansatte har også kamerastativ de kan bruke til å sette fra seg kameraet på, slik at det kan sette på filmopptak og se seg selv i samspill med barna, eller barna i samspill med hverandre. På denne måten slipper kameraet å ta all fokus når man er i en situasjon, dette for både de ansatte og barna. Selv om de mest bruker bilder og video er også praksisfortellinger greie å ha.

-Hvem dokumenterer dere for?

”Vi har dialogvegger vi bruker, som er for foreldre, personalet og barna. En levende vegg man kan ha dialoger rundt. Nederst på veggen henger der store bilder fra turer eller andre aktiviteter barna har vært med på, på denne måten kan de bli mint på og husker hva de har vært med på, her kan det også komme noen nye tanker”. Anne forteller også at dialogveggene er også gode å ha slik at personalet kan se og observere hva barna var interessert i og hva de interesserer seg for i ettertid. På denne måten får de også synliggjort verdiene for barnehagen for både besøkende og foresatte. Folk som kommer uten ifra får også se at her skjer det noe.

-Hvordan blir deres dokumentasjon til pedagogisk dokumentasjon?

”Det er når noe fører til noe nytt. For eksempel når de ansatte tar med seg en dokumentasjon til refleksjonsgruppe og får nye innspill i for eksempel et prosjekt, en aktivitet eller en tur osv, pedagogisk dokumentasjon blir til når det skjer noe nytt, og at noe utvikler seg”. Anne forteller at de jobber mye med pedagogisk dokumentasjon og har klare meninger om hvordan den blir til, hun kommer også med mange eksempler fra hverdagen. Et eksempel er med bilder, hun forteller at de ansatte henger opp bildedokumentasjoner på veggene, slik at andre ansatte, foresatte og andre gjester ved barnehagen kan komme med innspill. Hun forteller også at de bruker mye video dokumentasjon som pedagogisk dokumentasjon. Blant annet på foreldresamtaler, Anne opplever at de foresatte setter veldig pris på å se videodokumentasjon om barnet sitt. Hun hadde også et konkret eksempel på et foreldre par som var bekymret for barnet sitt i barnehagen, med tanke på et annet barn som de hevdet skremte barnet sitt. For å synliggjøre at barnet hadde det bra med det andre barnet, filmet de ansatte de to barna i flere samspills-situasjoner. På denne måten fikk foreldrene se at barna egentlig var gode venner og at det ikke var grunn til bekymring.

«Vi jobber også med noe som kalles «det tredje» i en relasjon så må det alltid være det tredje, altså noe å snakke om. Enten det er en aktivitet eller en filmsnutt. Man har da i en samtale et felles utgangspunkt å snakke om. Det blir da på en måte en pedagogisk dokumentasjon som utvikles på mange områder, i forhold til foreldresamarbeid, prosjekt, PPT, barnevern, sosiale relasjoner, ting man lurer på eller utvikling av barn».

Vi vil la barna undersøke ting selv, og da blir dokumentasjonen et viktig verktøy. Vi kan gjennom det finne ut hvordan vi ligger an og hvordan vi kan gå videre.

Digitale verktøy:

Hvilke digitale verktøy bruker dere i barnehagen?

«Fotokamera, video, nettbrett, pc, prosjektor, cd-spiller, telefon, webcamera +». Anne forteller at de har blitt mye bedre og mer kreative når det kommer til bruken av digitale verktøy. Noe jeg også la merke til. Barnehagen har utviklet seg mye på 1 år siden jeg var der i praksis, blant annet med å bruke webcamera og nettbrett. Anne forteller at nettbrettene er veldig nye, og at de kjøpte Samsung Galaxy nettbrett til barnehagen, noe hun angret på i ettertid. Etter de begynte å bruke Samsung nettbrettene og lastet ned apper, så de at de ikke var like bra som appene på Ipad. De bruker noen facebook sider som publiserer apper for Reggio Emilia. Der legger de ut apper som er mest tilpasset Ipad, og derfor får de ikke benyttet seg av disse på Samsung nettbrettene. Videre forteller hun om vannprosjektet de holder på med for tiden, og skulle laste ned en «vann-app» som var postet på en av facebook sidene. Men denne appen var kun tilgjengelig på Ipad og Apple telefoner. Så det endte med at noen av de ansatte tok frem sine egne i phoner telefoner til rådighet for barna. I tillegg har de også begynt å bruke CD-spillere som de kobler opp med telefoner, slik at de kan høre musikk over spotify. Her får selvfølgelig barna medvirke i musikkvalg.

Hvordan jobber dere med digitale verktøy i forhold til prosjektarbeid?

Anne går tilbake til Webkameraet som hun nevnte tidligere og er ivrig på å fortelle om et lite prosjekt de hadde for noen dager siden, knyttet til vannprosjektet. «I går for eksempel brukte vi prosjektor på kjøkkenet, der vi satte på filmsnutter som lyste opp på et lerret fra masse forskjellige fosser som «Nicaragua falls» osv. Det var 8 barn under tre år som satt på rekke og rad, med maling, pensel og ark. Målet var at de skulle bli inspirert av fossene, de satt å malte og var fascinert over hva de så på skjermen. Ingen var bort i hverandre og satt så fint. Det synes jeg var godt gjort, de ble så inspirerende for barna, her var de voksne aktive og skapte nye innfallsvinkler i forhold til vannprosjektet». I tillegg forteller hun om et prosjekt 6-åringene har på slutten av året der de lager sin egen bok i forhold til ting som opptar dem, for eksempel venner, hva de liker å leke med osv. Under dette prosjektet får barna med seg et fotokamera i en dag eller to hvor de får ta bilder, så skanne de inn og skrive ut bildene. Dette er en prosess de får være med på, og lage en fin bok. Elles bruker de pc og nettbrett for å vise bilder til barn og de får gå inn og sjekke ut youtube.

«Vi gjør ellers mye med digitale verktøy i forhold til prosjektarbeid, vi tar veldig mye bilder og dokumenterer på andre måter som video, praksisfortellinger osv. Vi bruker digitale verktøy

hvor det ellers er behov, hva trenger vi å undersøke og hvor finner vi det. Vi prøver å ha et aktivt bruk av digitale verktøy som redskaper».

Jeg stilte også et underspørsmål på hvem som dokumenterer. Der svarte Anne klart og tydelig på at det er alle sammen, det forventes også av alle. I og med at alle ansatte er med i refleksjonsgrupper må de ha med dokumentasjon til refleksjon som går på rund gang. I tillegg har de prosjektgrupper hvor en ansatt tar med seg en liten gruppe barn og gjennomfører aktiviteter, her kreves det også en form for dokumentasjon. «Dette er for at vi kan bruke dokumentasjonen for å jobbe videre og ta det vi har utgangspunkt i og gjøre noe nytt eller bedre ut av det. Det at alle dokumenterer har blitt en del av jobben vår, på lik linje med å skifte bleier».

Barns medvirkning:

-Hva tenker du om barns medvirkning?

«Det tenker jeg er viktig. Nettopp for at barna skal bygge og utvikle sin egen identitet. At deres stemme er like mye verd som andres sin stemme, og at vi er her i et fellesskap. Og ifølge rammeplan, at barna skal oppleve at de er med i et demokratisk samfunn. Da må barna faktisk få være med å medvirke i hverdagen. Jeg tenker at det ikke gjelder bare barn med spesielle behov, men alle barna. Det at vi ser barna med de behovene de har, enten det er et autistisk barn, eller et barn med ADHD, eller et normalt velfungerende barn. At vi møter barna der de er, det er også en form for medvirkning. Det er ikke bestandig det at barna skal få bestemme alt selv, men at vi legger rammer rundt det. De kan da få lov å medvirke ved at vi voksne ser at de for eksempel er interessert i vann, da er det jo det med på at barna får medvirke, at vi tar tak i deres interesser og at de blir hørt, det er veldig viktig». Videre så forteller Anne at de har byttet visjonen for barnehagen, den er mer rettet mot nettopp barns medvirkning. Deres gamle visjon var «En barnehage for hele familien». Deres nye visjon er nå «Identitetsutvikling i et lærende og lekende fellesskap». Anne forklarer meg at dette er en visjon som speiler barnehagens verdier mer, om nettopp å fremme barns medvirkning. Hun ønsker at barna skal lære seg å ta hensyn til hverandre og se på ulikhetene som en ressurs. Skal man bo i et demokratisk samfunn så må man lære barna å skape en egen identitet. Anne har også stor tro på at barna kan medvirke hverandre med det de kan. Dette er noe de jobber med i noe de kaller prosjektgrupper. En prosjektgruppe består av en voksen og noen barn, dette for å få fokuset på fellesskap. I disse gruppene blir det gjort aktiviteter som maling, forming osv. Her må man også tenke over hvordan man plasserer barna, slik at de kan lære av

hverandre og se hva sidemannen gjør, få inspirasjon og tips av hverandre. De vil da medvirke i hverandre sine prosjekter og er samtidig i et fellesskap. Dette er også en god form for medvirkning Anne og de andre ansatte jobber med. Hun presiserer igjen på at her legger de voksne til rette med det fysiske miljøet, der barna kan få utforske og gjøre det de har lyst til. Rett og slett medvirke.

-Hva tenker du om barns medvirkning i forhold til storbarn/småbarn? Vanskeligere eller enklere?

«Jeg er ikke enig i at det er vanskeligere». Videre prøver Anne å forklare meg hva hun mener med en aktiv voksen i forhold til medvirkning. Hun sier at en aktiv voksen betyr ikke at du er den som leker mest med barna, men at du også er en aktiv voksen som observerer og legger til rette for at barna har et miljø. For er man en aktiv voksen som legger til rette for et fysisk miljø etter barnas behov på småbarn for eksempel, så er barna med på å medvirke i sin hverdag. For småbarna sier til deg med kroppsspråket sitt og med sine intensjoner hva de er interessert i. Da er det viktig at du som voksen fanger opp det, og kan jobbe med det videre med tanke på tilrettelegging av miljø for prosjekter videre. Anne forteller videre at det krever mye av deg som voksen å være pålogget og kunne fange opp ulike ting. Man kan ikke da sitte å drikke kaffe da nei. Da må man være tilstede der det skjer for å fange det opp.

På storbarn derimot så har de mer språk, og da er det lettere å fange opp ting og få en god dialog. Det blir like vel på en annen måte, men krever like mye av en voksen. De voksne må være våkne, for hvis barna ikke interesserer seg for noe, så må den voksne tenke, «hva kan jeg tilføye i miljøet for at det kan være til mer undring rundt den aktiviteten?». Man kan ikke tenke at nei det fungerer ikke, men lar det fortsatt være slik. Det blir feil. Hvis ting ikke fungerer så må man tenke hva kan gjøres annerledes? Kan jeg tilføye noe? Kan jeg ta bort noe? Er man usikker på hvordan barna møter det nye materialet her, så kan man bruke pedagogisk dokumentasjon for å finne det ut. Det gjelder alt ved det fysiske miljøet. Målet er at barna blir undrende og aktive og lærende.

Hvordan jobber dere med barns medvirkning i forhold til prosjektarbeid?

Mye er nevnt over i de andre spørsmålene, i og med at alt henger sammen når det kommer til digitale verktøy, prosjektarbeid og barns medvirkning. Men en måte vi jobber på er at vi tar tak i dokumentasjoner og det barna interesserer seg for og hvilke tanker de har. Det at vi voksne har et utforskerspråk og stiller undrende spørsmål til barna for å komme videre i prosjekter. På denne måten får vi høre barnas tanker og interesser rundt det vi spør om. For

hvis vi har fasitsvarene så stopper prosjektarbeid veldig fort. Det blir da ikke lenger noe å undersøke. Når vi driver prosjektarbeid har vi alltid et spørsmål i bakhodet «er dette undersøkbart?». Det er viktig at vi stiller åpne spørsmål til barna og ikke gir de fasiten. Det stiller et krav til de voksne på at de må ha kompetansen til å stille undrende spørsmål. Samtidig er det viktig at de voksne tørr å være i «det uvisse». «Jeg tenker at hvis vi er med på det å ikke helt vite hva som skal skje så er vi mer tilstede her og nå og kan ta tak i hva barna kommer fram med og kan stille spørsmål. Et vi ett skritt foran i prosjektarbeid, så er vi ikke i nuet. Jeg tenker at det er kjempeviktig at personalet tenker på det».

4.2. Funn av prosjektet:

Mitt største «funn» etter å ha gjennomført prosjektet var at det ikke var så utfordrende å ha prosjektet på småbarn som jeg trodde. Barna kan mer enn hva man tror og de lærer utrolig raskt. På forhånd av prosjektet så jeg for meg at dette kom til å bli for vanskelig for dem å skjønne, men her tok jeg feil. Under planleggingen tenkte jeg tilbake til min andre års praksis på hvordan de jobbet med prosjekt på småbarn der. Jeg hentet ut litt inspirasjon og planla mitt eget prosjekt. Målet om at barna skulle få bli bedre kjent med digitale verktøy og IKT-faget ble i stor grad vellykket. Etter 4 aktiviteter var vi innom digitale verktøy som kamera, ipad, datamaskin, telefon, lydopptaker og program som youtube osv. Selv om prosjektet ikke var så stort og ikke varte over lang tid, fikk jeg likevel tatt med barns medvirkning i form av at jeg la til rette for aktivitetene, og lot barna medvirke i hvordan det utartet seg. I for eksempel aktivitet 1 der vi skulle bli bedre kjent med ipad gjennom programmet «Troll me», la jeg til rette med at jeg viste barna hvordan det fungerte, så fikk de leke seg med det, ved at de tok ulike grimaser og fikk ta bilder av hverandre. Jeg oppdaget raskt at hvis man legger til rette for det fysiske miljøet og skaper undring sammen med barna, vil de naturlig interessere seg for det og utforske sammen med deg. Vi var også innom pedagogisk dokumentasjon i form av at vi alltid snakket om de forrige aktivitetene og så igjennom bilder, slik at barna ble påmint hva de hadde vært gjennom og husket det i forhold til temaet «troll». Vi viste også min veileder hva vi hadde gjort og snakket sammen rundt dette.

Jeg ser i ettertid at om jeg hadde hatt mer tid og evt var ansatt i barnehagen kunne jeg gjort dette prosjektet mye større og inkludert flere ansatte og barn. IKT-faget er vidt og det at jeg har oppdaget hvor mange muligheter man har om man bare er kreativ, er et funn i seg selv.

I refleksjonsskrivet fra prosjektet skrev jeg litt om hvor vidt barna hadde forståelse for prosjektet og hva det inneholdt, og om de fikk noe ut av det. Jeg konkluderte med at de forstod det meste av hva vi gjorde, selv om de er 3 år så har de fleste sett pc, ipad og telefon. De lærte i alle fall alt veldig raskt, spesielt det med ipad og touchskjerm var noe de løste koden på fort. I løpet av prosjektet var vi også innom mange fagområder fra rammeplan, noe som gjorde prosjektet enda mer faglig.

• 5 Drøfting

I drøftingsdelen har jeg valgt å bygge opp teksten med funn, teori og mine egne meninger og oppfatninger rundt temaet. På denne måten vet du som leser hva som møter deg videre i teksten. Som funn av intervju fikk jeg alt for mye å skrive om, det er også en del eksempler som jeg har valgt å ikke skrive i «funn delen» men som jeg heller tar med her for å understreke hvordan barnehagen arbeider i praksis. I og med at dette er et vidt tema så velger jeg å gå innpå enkelte områder i drøftingen som jeg ser som relevant for problemstillingen og mine funn. Som problemstillingen sier skriver jeg om prosjektarbeid i EN barnehage. Så denne drøftingsdelen vil handle om Løvhaugen barnehage og hvordan de jobber med prosjektarbeid. Jeg har også med mitt eget prosjekt fra tredje klasse praksis inn i drøftingen, dette for å vise hvordan min inspirasjon fra Løvhaugen ble med meg i prosjektarbeid der. Men Løvhaugen kommer til å være mest sentral i drøftingen.

Tilbake til problemstillingen for oppgaven som er «Hvordan kan kreativ bruk av digitale verktøy fremme barns medvirkning i prosjektarbeid i en barnehage?». Jeg valgte denne problemstillingen ut i fra hvordan Løvhaugen positivt jobber med prosjektarbeid. De er så kreative og flinke på å vise hvordan det kan fungere bra og hvordan kreativ bruk av digitale verktøy kan brukes for å fremme barns medvirkning i barnehagen. Anne som er styrer i barnehagen forteller meg at, på grunn av at de har aktive voksne i barnehagen som legger til rette med et godt, undrende fysisk miljø for barna, gjør det da mye enklere å hente ut ideer til videre prosjektføring. Løvhaugen barnehage har et felles prosjekt som alle avdelingene jobber med og har jobbet med over mange måneder. De startet med tema «Mønster» som prosjekt og har holdt på lenge og kreativ med dette. Nå i dag har de brutt ned «Mønster temaet» ned til «vann- prosjekt». Selv om de fokuserer på Vann har de fortsatt mønster med i prosjektet. Dette er et valgt de har tatt ut ifra barns medvirkning og barnas interesse og undring rundt vann. Anne forteller også at når de jobber med prosjekt og ønsker å prøve ut noe nytt eller en

ny aktivitet så stiller de ansatte seg et spørsmål «er dette undersøkbart?». Hvis det ikke er det, ser de videre på nye områder rundt vann de kan bruke i prosjektet. De ansatte er også opptatt av å ikke planlegge for mye, men å være i nuet. De har erfart at det blir best mulig prosess av å ikke ligge et steg foran, men være her og nå å se hva barna er opptatt av. Når man jobber med prosjektarbeid er det skapende prosessen viktigere enn selve sluttproduktet. Det er hva man lærer i løpet av veien som er viktig. Nina Bølgan sier noe om dette «Lyttende og oppmerksomme voksne støtter barn i prosesser. Førskolelærerens oppgave blir å oppmuntre og gi næring til barns nysgjerrighet og deres trang til å undersøke og forstå. Den skapende prosessen er viktigere enn det endelige produktet» (Bølgan, 2009, s. 74). Dette er noe jeg opplever at Løvhaugen er meget eksemplariske på. I og med at jeg har hatt praksis der, har jeg også sett og erfart at de virkelig jobber slik i hverdagen.

Det å jobbe godt og bra kreativt med digitale verktøy og i prosjektarbeid kan mange ha ulike oppfatninger av. Jeg har vært i barnehager som både har vært gode og dårlige på dette. For hva er egentlig kreativitet? Haabesland og Vavik beskriver kreativitet som at det innebærer å skape noe nytt (Haabesland & Vavik, 2010, s. 18). Mens Rollo May beskriver kreativitet som i bunn og grunn den prosessen som går ut på å gjøre, skape og gi noe eksistens. «En kreativ person søker muligheter, viser originalitet og er modig» (May, 1994, s. 42). Han sier i boka *The Courage to Create* (Mot til å skape 1994) at å skape krever mot. Dette betyr at en må bry seg, uttale seg, trosse konformitet, finne nye løsninger og våge å mislykkes. Alle disse teoriene beskriver godt hvordan kreativitet kan fungere i praksis. Kreativitet har mye å gjøre med å skape noe nytt, være modig, tørre, se etter muligheter! Hvis de ansatte på Løvhaugen kan gjøre dette, så kan alle det. «Det å skape er ikke noe som er forbehold kunstnere, men en evne som kan finnes hos alle mennesker» (Sæther & Aalberg, 2011, s. 103). Alle mennesker kan gjøre dette, alle kan jobbe kreativt om man virkelig ønsker det. I følge Rammeplanen er et også et «krav» til det. Under fagområdet «Kunst, kultur og kreativitet» står det at barnehagen skal bidra til at barna «Tar i bruk fantasi, kreativ tenkning og skaperglede» (Rammeplan, 2006, s 44). Jeg tror at barna vil få mye mer læring ut av hverdagen om vi ansatte tar i bruk fantasien vår og kreativ tenkning for å gi barna skaperglede i prosjekt. Anne gav et eksempel på hvordan de kunne jobbe kreativt. På småbarns avdelingen ville de gjøre en vann-aktivitet sammen med barna og pedagogisk leder hadde sett at barna også var opptatt av farger. Det de gjorde var å ha vann i en skål som de satte foran en prosjektor som gjenspeilet dette på vegglerretet. De helte konditorfarger oppi vannet og satt på ulike typer musikk. Alt fra rock til opera, dette for å se hvordan 0-3 åringene reagerte på fargebevegelsene i vannet til musikken. Barna

ble veldig fascinerte og undrende deltok i aktiviteten. Her tok de utgangspunkt i vann og kreativt gjorde en aktivitet ut av det. I tillegg til at barna fikk medvirke ved å vise interesse for farger. Dette kan også kalles for kreativ bruk av digitale verktøy i prosjektarbeid.

Digitale verktøy er noe som har fått tatt en større del av hverdagslivet i Løvhaugen barnehage. Anne forteller at digitale verktøy blir brukt daglig og at de prøver å bli enda mer kreativ i bruken av verktøyene. Hun fortalte også at foto og film blir mest brukt og at alle de ansatte har hver sitt kamera hver som de har tilgjengelig heletiden for dokumentasjon. Hun som alle andre merker at digitale verktøy blir mer og mer brukt å dagliglivet og i barnehagen. Det er ikke rart barna blir opptatt av det og har kjennskap til det. «Digitale medier er en sosial realitet i barns liv. Digitale bilder, gjennom bruk av foto- og filmapparater og telefoner, pedagogisk dokumentasjon i ulike former, fora og presentasjonsmedier er etterhvert blitt en del av det pedagogiske arbeidet i barnehagen» (Jæger og Torgersen, 2012, s. 93). Løvhaugen er en av mange barnehager i Norge som har valgt å bruke disse apparatene som verktøy i prosjektarbeid og generelt i barnehagen. Anne tror det kan være med å skape livslang læring, slik som Bølgan sier «Ved å støtte barns nysgjerrighet, vitebegjær og lærelyst ved hjelp av digitale verktøy, og ta barnas digitale verden inn i barnehagen, kan barnehagen bidra til å legge et godt grunnlag for livslang læring» (Bølgan, 2009, s. 70). Hvis man bruker digitale verktøy som en støtte beskrevet ovenfor, men også aktivt vil det bli en naturlig del av den daglige virksomheten både for barna og personalet.

Høiland og Winje skriver også om to måter man kan ta i bruk digitale verktøy for å styrke barns kreative arbeid. For det første kan man filme, fotografere eller gjøre lydopptak når barn skaper noe som ikke umiddelbart kan tas vare på, som for eksempel tegninger, spontane sanger osv. For det andre kan digitale verktøy brukes på samme måte i den kreative prosessen. I programmer der de kan veksle mellom fargestifter, pensler og mus når de lager bilder. De kan ta i bruk bildevisningsprogrammer eller utforske musikkprogrammer med melodier, rytmer og lyder. Alt dette kan dokumenteres og gjøres ved hjelp av IKT (Høiland & Winje, 2010, s. 18). Det blir på en måte å bruke digitale verktøy som redskap eller hjelpemiddel i dokumentering. Eller bruke de aktivt som en aktivitet. Anne fortalte et eksempel på den sistnevnte metoden på dette under intervjuet. Nettbrett var noe nytt de hadde fått inn som verktøy i barnehagen, og i forhold til vann-prosjektet brukte de en vann-app som det gikk an å trykke på skjermen for bevegelse i vannet. Her brukte de nettbrettet som et aktivt senter i aktiviteten. Mens i et annet eksempel nevnt i funn-delen brukte de prosjektor som et verktøy

for å vise filmer av ulike fosser på storskjerm, der barna fikk male ut i fra hva som inspirerte dem. Her ble den sistnevnte metoden brukt, men begge metodene ganske kreativt.

I begynnelsen av førskolelærerutdanningen hadde jeg fått et inntrykk av at barns medvirkning bestod mye av bestemmelse. Men der har jeg gjennom praksis og teori lært at ikke er hovedfokuset. «En måte å oppfatte barns rett til medvirkning er å si at hvert barn har rett til å erfare at deres stemme blir tatt på alvor og har virkning i fellesskapet» (KD, Bae, 2006, s. 8). I tillegg til at barns medvirkning handler om å få sin stemme hørt handler det også om å la barna få støtte i å uttrykke seg, bli synlig og ha en virkning i sosial sammenheng. Det handler altså om å gi barn et rom- både i fysisk og psykisk forstand. Dette for å uttrykke seg og virke/handle sammen med andre barn og voksne (KD, Bae, 2006, s. 8). Det å la barna bli synlig og gi de et rom i både psykisk og fysisk forstand klarer Løvhaugen å vise gjennom blant annet deres dialogvegg. På denne veggen henges det opp bildedokumentasjoner fra aktiviteter, turer og lignende slik at barna og de voksne får se og snakke sammen rundt bildene. Anne forteller at de her oppdager mye av interessen hos barna, hva de syntes har vært artig å gjort og hva de er opptatt av. Her henter de voksne mye av inspirasjonen til videre aktiviteter i prosjektarbeid. Dette er en veldig god arbeidsmåte synes jeg. Men det krever vel også aktive voksne som er pålogget og tilstede da disse observasjonene skjer. Som skrevet under funn har barnehagen skiftet visjon til «Identitetsutvikling i et lærende og lekende fellesskap». De fokuserer mye på demokrati og at barna skal lære seg å vokse opp i et demokratisk samfunn. «Medvirkning og demokrati kan gjennom prosjektarbeid leves ut og skapes sammen i en stadig pågående prosess» (Moser & Pettersvold, 2008, s. 181) (Åberg & Taguchi, 2006). Slik som boka Lyttende pedagogikk sier kan medvirkning og demokrati skapes sammen i prosjektarbeid. Noe som igjen er grunner til at de jobber mye med et felles prosjekt i barnehagen. Anne mener at medvirkning er viktig for å utvikle sin egen identitet.

«Det er ikke bestandig at barna skal få bestemme alt selv, Men at vi legger rammene rundt, så kan barna få lov til å medvirke med sine interesser og at de blir hørt» sier Anne. Å skape en barnehage som bygger på demokrati og delaktighet, handler ikke om at alle kan få gjøre som de vil, men om å gi rom for å tenke fritt, og å respektere andres meninger. Om jeg som pedagog ikke tar ansvar for å gi barn muligheter for å uttrykke sine meninger, vil barna ikke kunne påvirke hverdagen sin. Medvirkning handler mye om å kunne få være med å påvirke hverdagen, her er ikke det snakk om bestemmelse, men påvirkning. (Åberg og Taguchi, 2012, s. 67). Her igjen understreker Åberg og Taguchi det Anne sier og min første undring rundt

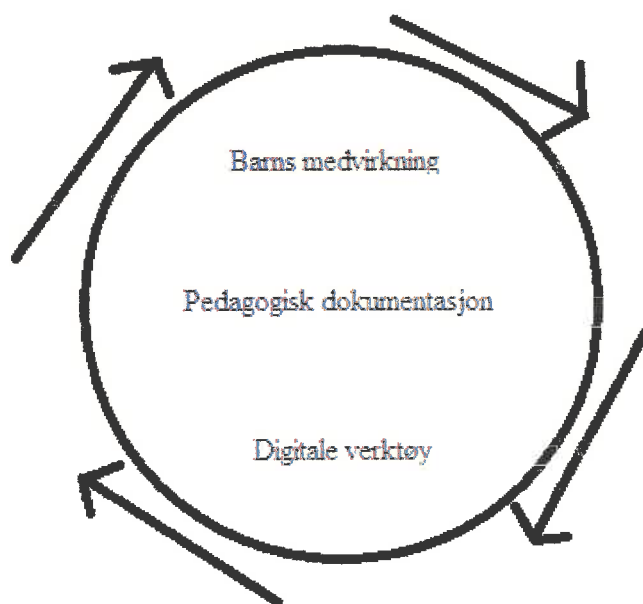
barns medvirkning i begynnelsen av studiet. For hva hadde skjedd om barna hadde fått bestemt det meste selv? Vet de hva som er best for dem? Jeg mener det er viktig at vi voksne tar kontroll og legger til rette med et fysisk ute og innemiljø, slik at barna i disse rammene får medvirke og bestemme rundt lekaktiviteter.

Anne ville også gå inn på barns medvirkning i forhold til småbarn og storbarn. Jeg fortalte Anne at mange mener at det er enklere å la barn medvirke på storbarn der de har mye verbalt språk, jeg sa at jeg ikke var enig i dette. Det var heller ikke hun. «For hvis du er en aktiv voksen som legger til rette for fysisk miljø etter barnas behov på småbarn, så er barna med på å medvirke i sin hverdag. For de sier til deg med kroppsspråket sitt og med sine intensjoner hva de er interessert i. Da er det viktig at du som pedagog fanger opp det, og kan jobbe med det videre med tanke på tilrettelegging av miljø og prosjekt videre» (Anne). Jeg er veldig enig med Anne i dette. Det kreves kanskje mer av en voksen å være så tilstede, men det vil både barna og de voksne ha igjen for med tanke på videreutvikling av prosjekt.

Hva er egentlig prosjektarbeid i praksis? Er det en rekke aktiviteter på rad? Slik som Moser og Pettersvold ser det, er prosjektarbeid en videreføring av tema- og emnearbeidets ideer om å legge til rette for å behandle temaer og emner sammen med barn. Men sammenlignet med tema- og emnearbeid innbyr prosjektarbeid i større grad barn og personalet til en undersøkende og forskende tilnærming. Her er vi tilbake på hva de ansatte i Løvhaugen spør seg når de har lyst å ta noe med i prosjektet. «Er dette undersøkbart?» Rammeplan beskriver også prosjektarbeid som en læringsform ifølge Moser og Pettersvold.

B.1. / Det er en ting barns medvirkning, digitale verktøy og prosjektarbeid har til sammen i denne settingen. Pedagogisk dokumentasjon. Slik som jeg har lært det i timene er pedagogisk dokumentasjon vanlig dokumentasjon som blir brukt pedagogisk, altså i refleksjon er videreføring. Anne forklarte det godt med «Det er når det fører til noe nytt» at man får bruk for det. Om det bare henger et bilde på veggen uten videre, er det kun en vanlig dokumentasjon. I følge Kvistad og Søbstad er pedagogisk dokumentasjon en arbeidsmåte, en måte å tenke på, en måte som utvikler en lyttende medforsker og en reflekterende holdning mot barn og deres arbeid, men også mot eget arbeid og læreprosesser. I tillegg er det også den refleksjonen som blir gjort som danner grunnlaget for utviklingen av arbeidet, og en reflekterende holdning til praksis forutsetter et verktøy. Pedagogisk dokumentasjon er et slikt verktøy ifølge Åberg og Taguchi. Synes dette var en veldig god beskrivelse av pedagogisk dokumentasjon.

Pedagogisk dokumentasjon syns jeg er veldig viktig når det kommer til prosjektarbeid, barns medvirkning, og digitale verktøy. Med digitale verktøy dokumenterer man i forhold til barns medvirkning, den dokumentasjonen kan da brukes pedagogisk slik at man oppdager hva barna er opptatt av og at prosjekter kan videreføres og utvikles. Alt henger sammen og det vil jeg si er mitt STØRSTE funn for hele bacheloren. Alt henger sammen og går over i- og påvirker hverandre.

Det jeg mener med at dette er mitt største funn, er at underveis i skrivingen har jeg oppdaget gjennom teori og innsamlingsdata at det hele henger sammen, det går på en måte i sirkel. I prosjektarbeidet Løvhaugen gjør bruker de pedagogisk dokumentasjon, digitale verktøy og jobber med barns medvirkning hele tiden. Gjennom å bruke digitale verktøy i prosjektarbeid, enten det er prosjektor på veggen, nettbrett, film, foto eller data, og enten de bruker det som et verktøy eller aktivt så blir det den største formen for dokumentasjon. Gjennom å ha brukt det digitale verktøyet kamera for enten foto eller film vil de kunne se og oppdage ikke minst hva

de har gjort og hva kan gjøres annerledes. Men mest av alt- barns medvirkning. Ut ifra de dokumentasjonene kan de ansatte se alene eller sammen med barna hva de liker å gjøre, og hva de er opptatt av. Når de ser det, kan de videre utvikle prosjektet og ta med seg de erfaringene man har gjort seg gjennom å se etter barns medvirkning og gjennom bruken av de digitale verktøyene. Når det er sagt er også dette en måte Løvhaugen jobber på, det har jeg sett og erfart og i tillegg fått bekreftet gjennom intervjuet. Det er slik de jobber med prosjekt. Ved å kreativt jobbe med digitale verktøy for å fremme barns medvirkning. De bruker da de verktøyene for å lage et fysisk miljø hvor barna får medvirke i sin hverdag, og hvor de der igjen dokumenterer dette og bruker det pedagogisk i videre arbeid. Alt dette samsvarer med problemstillingen min «hvordan kan kreativ bruk av digitale verktøy fremme barns medvirkning i prosjektarbeid i en barnehage?». Da jeg valgte problemstilling hang jeg med veldig opp i det første ordet «hvordan». Hvordan kan dette gjøres? Jeg har forklart dette litt nå gjennom noen eksempler, selv om det står mer utfyllende i mine funn. Hvordan dette kan gjøres er opp til de ansatte. Hvor kreativ kan de være? For meg handler det bare om å bruke fantasien og kreativiteten.

Det måtte jeg også gjøre da jeg skulle ha et prosjekt for meg selv i tredje klasse praksis. Jeg måtte være kreativ, i og med at barnehagen selv ikke var kjent med IKT-faget og bruken av ulike digitale verktøy annet enn foto og pc. Jeg fikk noen rammer og jeg satte noen rammer. Det eneste jeg måtte følge med tanke på innholdet av prosjektet var at det skulle omhandle fordypningsenheten min som da er IKT i lek og læring. Utenom det stod jeg ganske fritt. Et prosjekt uten barns medvirkning i det er ikke et ordentlig prosjekt for meg. Jeg satte da som sagt opp 4 enkle aktiviteter hvor innholdet var litt fritt, selv om jeg hadde noe planlagt i hodet. Barna fikk være med å gjennomføre aktivitetene ut ifra sin lyst og interesse. I aktivitet 1 stilte jeg opp med Ipad og en app, resten var det barnehender som gjorde. Slik var det stort sett videre i aktivitetene. Målet for barna var jo å bli bedre kjent med digitale verktøy og IKT faget, og det ble vi. Hadde jeg hatt mer tid hadde jeg gjort mye mer ut av prosjektet, da hadde jeg inkludert hele avdelingen og de ansatte. For å jobbe på den måten de gjør i Løvhaugen barnehage er veldig givende. Man får så mye igjen for det, ved å legge ned litt tid så ser man hvor barna lærer og vokser på det. Hva hadde skjedd om jeg hadde satt for vanskelige aktiviteter inn i prosjektet? Ville da barna fått like mye ut av det? Det tror jeg ikke. Det er også viktig å tenke realistisk, hovedpoenget mitt i hvert fall var at de skulle få noe ut av det, altså lære noe. Det er selvfølgelig lov å gjøre feil, alle ansatte har nok opplevd en gang at en aktivitet ikke fungerte. Kanskje var det for kjedelig, for lite utfordring eller for langvarig. Det

er da som Anne sier lurt å endre på miljøet. «Er det noe jeg kan tilføye eller ta bort? Slik at det blir interessant og undrende for barna å utforske?» (Anne). Her har hun veldig rett. For å finne gode løsninger må man ofte justere, det vil jeg kalle å jobbe kreativt også, man må av og til tenke nytt. Prosjektarbeid i barnehagen er både spennende og givende. Jobber man kreativt med digitale verktøy for å fremme barns medvirkning, vil man kunne ha mange muligheter til å skape gode prosjekter i barnehagen.

• 6 Oppsummering/konklusjon

Helt til slutt vil jeg bare avslutte og si at selv om dette var eksempler tatt ut fra Løvhaugen barnehagen, vil det ikke si at alle barnehager jobber slikt. Jeg synes Løvhaugen er en eksemplarisk barnehage på mange områder og skulle ønske flere barnehager kunne blitt inspirert til å videreføre prosjektarbeid på en pedagogisk god måte. Noen mangler kanskje kompetanse på ulike områder, noen kanskje det står på lysten, tiden, orke eller gleden. Hadde jeg skulle sett på forskjellen mellom barnehagene burde jeg kanskje valgt kvantitativ metode eller intervjuet flere barnehager. Men da igjen ville jeg ikke fått samme resultatet som jeg fikk i denne oppgaven. Jeg hadde sikkert kunne skrevet 10 sider til på drøftingen, i og med at dette er viktige og relevante temaer i barnehager rundt om kring. Alle barnehager jobber med en eller annen form for både, medvirkning, digitale verktøy, prosjektarbeid og pedagogisk dokumentasjon. Det at alle jobber forskjellig er også en bra ting, det at barnehagene har ulike tilbud. Det viktigste er at man gir et godt tilbud til barna, og sørger for å legge til rette for et godt leke og læringsmiljø. Det er nok sider ved Løvhaugen som andre barnehager er bedre på, men alt i alt er dette en flott barnehage jeg selv kunne tenkt meg å jobbe i.

Vil også konkludere med de første ordene i problemstillingen som er «hvordan kan kreativ bruk». Alle har sikkert en ulik oppfattelse av hvordan kreativitet kan praktiseres og det er opp til hver enkelt ansatt. Rammeplan sier hva som skal gjøres, men ikke hvordan. Det er hvordan som gir særpreget på barnehagene. Anne konkluderte intervjuet med å si at aktiv deltakelse i kvalitet, relasjon og fellesskap er veldig viktig. Og at det fysiske miljøet har stor betydning når det kommer til prosjektarbeid og hva man skal dokumentere. Det fysiske miljøet og aktive voksne henger sammen for god utvikling. Og det er jeg helt enig i, med aktive voksne og et godt fysisk miljø vil skape mange gode muligheter for å jobbe godt med prosjektarbeid. Her er det kun fantasien som setter en stopper. Videre forteller Anne at det å jobbe målbevisst mot noe er viktig for å ha et godt utgangspunkt å jobbe imot. Når man jobber slik blir ingen dag lik, og det tror jeg veldig på.

• 7 Litteratur

- Bae, B. m.fl. (2006). Temahefte om barns medvirkning. Oslo: Kunnskapsdepartementet
- Bølgan, N. (2006). Temahefte om "IKT i barnehagen". Oslo: Kunnskapsdepartementet
- Dalland, O. (2007). Metode og oppgaveskriving for studenter. (4. utgave). Oslo: Gyldendal Akademisk Forlag.
- Fennefoss, A.T & Jansen, K.E. (2010) Praksisfortellinger. Bergen: Fagbokforlaget.
- Haabesland, A.Å. & Vavik, R. (2000): Kunst og håndverk - hva og hvorfor. Bergen: Fagbokforlaget.
- Høiland, T. & Winje, G. (2010) Nå er det min tur- om IKT i barnehagen. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Jæger, H. & Torgersen, J.K. (2012) Medialisert barndom. Oslo: Universitetsforlaget.
- Klausen, S. & Grangaard, H. (2000) Vis hva vi gjør! København: Forlaget børn & unge
- Kolle, T. & Larsen, A.S. & Ulla, B. (2012) Pedagogisk dokumentasjon. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke AS.
- Kvistad, K. & Søbstad, F. (2013). Kvalitetsarbeid i barnehagen. Oslo: J.W. Cappelens Forlag AS.
- Kunnskapsdepartementet. (2011). Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. (1. utg. 2006.) Oslo: Kunnskapsdepartementet
- May, Rollo. (1994). Mot til å skape. Oslo: Aventura Forlag A/S: Oslo.
- Moser, T. og Pettersvold, M. (red). (2008). En verden av muligheter – fagområdene i barnehagen. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sæther, M. & Aalberg E. (2006). Barnet og musikken. Oslo: Universitetsforlaget.
- Åberg, A. & Taguchi, H. L. (2012) Lyttende pedagogikk. Oslo: Universitetsforlaget.

8. Vedlegg

Marte Teigen

Klasse: 3IKT

Problemstilling:

«Hvordan kan kreativ bruk av digitale verktøy fremme barns medvirkning i prosjektarbeid i en barnehage?».

Jeg skal i min bacheloroppgave skrive om «Hvordan kan kreativ bruk av digitale verktøy fremme barns medvirkning i prosjektarbeid i en barnehage?». Gjennom praksis har jeg fått tilegnet meg ulik erfaring om hvordan man jobber med både barns medvirkning og pedagogisk dokumentasjon. Synes dette har vært spennende og interessant å jobbe med og ønske derfor å knytte dette opp til min fordypningsenhet som da er IKT i lek og læring. Derfor vil det være fint å høre om hvordan du jobber med dette i praksis i denne barnehagen.

Intervjuspørsmål:

Kan du fortelle litt om hvordan dere dokumenterer i barnehagen?

Hvordan blir deres dokumentasjon til pedagogisk dokumentasjon?

Hva tenker du om barns medvirkning?

Hvilke digitale verktøy bruker dere i barnehagen?

Hvem tar bilder/dokumenterer?

Hvordan jobber dere med digitale verktøy i forhold til prosjektarbeid?

Hvordan jobber dere med barns medvirkning i forhold til prosjektarbeid?

Har du noe annet å tilføye som jeg ikke har tenkt på?